

«Ліцензія» на представництво: практичний аспект

Сергій Верланов

Співголова комітету з питань правової політики Американської торговельної палати в Україні, Партнер Sayenko Kharenko

Лише наявність статусу адвоката жодним чином не гарантуватиме якості представництва у цивільному, господарському або ж адміністративному процесі

На сьогодні законодавство України не встановлює чітких вимог до кваліфікації особи, що здійснює представництво у суді. Однак запропонованим президентом проектом змін до Конституції України передбачено право на професійну правничу допомогу та виняткове представництво адвокатами у судових процесах. Прихильники зазначених змін впевнені, що такий підхід відповідає найкращим міжнародним практикам та сприятиме підвищенню якості судочинства. Проте існує і думка, що подібні зміни не на часі і призведуть лише до обмеження доступу до суду та зниження конкуренції на ринку юридичних послуг.

Цього тижня згаданому законопроекту виповниться вже півроку. Ці шість місяців були сповнені професійних дискусій, які стосувались низки аспектів, зокрема, адвокатської монополії. Десять окремих думок суддів Конституційного Суду, чотири з яких стосувались питання адвокатури та представництва у суді, переконливо свідчать про те, що крапку у юридичній дискусії ставити рано.

Не вдаючись до юридичної оцінки, чи звужує запропонована редакція обсяг існуючих прав, не згадуючи самопредставництво або доволі спірний термін «малозначність», варто подивитись на це питання суто з практичної точки зору – з точки зору клієнта.

Беззаперечною є необхідність здійснення захисту у кримінальному процесі професійними адвокатами, насамперед через додаткові гарантії та наявні інструменти, які, принаймні, хоч і далекі від їх неухильного дотримання, забезпечують реалізацію прав та інтересів підзахисних.

При цьому дійсно кваліфікований захисник у кримінальній справі – це якісно інший, але ж ніяк не кращий або гірший від, так би мовити, «звичайного» представника, юрист, який має специфічний набір навичок та вмій, і вдосконалює їх саме сталою практикою у кримінальних провадженнях.

Тому представництво інтересів усіх без виключення учасників кримінального провадження адвокатами є дійсно обґрунтованим й очікуваним, а тому не викликає жодних дискусій. Врешті, цивільні позивачі у кримінальному процесі напевно із цим якимось житимуть. І насамперед підзахисний або потерпілий зацікавлені у тому, щоб захист здійснювався не просто адвокатом, а адвокатом кваліфікованим,

досвідченим. Проте тільки досвіду замало: хотілося б побачити реальне дотримання прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності.

Списи ж були зламані щодо інших процесів, і саме тут найбільше питань, чи монополія допоможе досягнути тих цілей, які визначила у цьому напрямку Рада з питань судової реформи: вплив на суспільні та державні процеси, якість правосуддя, висока репутація.

Лише системна реформа судочинства матиме результатом відновлення довіри до інституту суду. Так, зокрема, є ціла низка інших проблемних питань (ті ж таки гарантії адвокатської діяльності та професійні права адвокатів, реальне, а не декларативне, забезпечення права на справедливий суд), які потребують вирішення і мають більший рівень суспільного запиту.

Коли й далі справа в апеляційному суді (це все ж таки не стосується кримінальних проваджень) слухатиметься 2-3 хвилини, жоден монопольний адвокат якості правосуддя не підвищить. Якщо й далі за подібних обставин при вирішенні правового, а не фактичного спору матимемо діаметрально протилежні рішення у одного й того самого судді, позитивного впливу на суспільні та державні процеси чекати не слід.

Власне, лише наявність статусу адвоката жодним чином не гарантуватиме якості представництва у цивільному, господарському або ж адміністративному процесі. Статус адвоката може стати антиконкурентною перевагою, якщо не досвід чи успішна практика в певній категорії справ стануть визначальними для клієнта при виборі свого представника.

Ринок юридичних послуг, який аж ніяк не зводиться тільки лише до представництва інтересів у судах, є висококонкурентним і навряд чи потребує додаткового регулювання, адже будь-який клієнт не обмежений у праві відмови від представника.

Клієнту цікавий насамперед результат. Свідоцтва, рейтинги, належність до будь-яких асоціацій не варті насправді нічого. Лише високоякісні юридичні послуги, і не лише тільки судове представництво, - те, за що клієнт готовий платити гроші. І йому байдуже, буде це гонорар чи винагорода за юридичні послуги, або ж навіть бонус юрисконсультів, який так само має свого клієнта – роботодавця. Ефективність – головний критерій якості правової, правничої, та, власне, будь-якої допомоги. Досягти її можливо радше через досвід та вдосконалення, ніж через формальний статус.